

<http://sbe.gantep.edu.tr> *den online ulaşılabilir

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
6(2):194-221 (2007)

Gaziantep
Üniversitesi
Sosyal Bilimler
Dergisi

Yukarı Söğütlü Nekropollerinden Kaya Mezarları

Turgut H. Zeyrek*

Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Gaziantep, Türkiye

Özet. Yukarı Söğütlü, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, antik dönemde Kommagene ismiyle bilinen Fırat Nehri ve Toros Dağları'nın sınırladığı bölgede yer almaktadır. Burada sunulan çalışmada Yukarı Söğütlü'nün mekânsal sınırlarının belirlendiği bir alanda tespit edilen nekropollerdeki kaya mezarları değerlendirilmiştir. Köy ve yakın çevresindeki nekropollerde şimdiye kadar günümüzün arkeoloji anlayışı ve bilimsel çalışma esaslarına göre sistemli bir araştırma yapılmamıştır. İncelemeye konu mezarlar ve mezar yapıları bilinmeyen dönem/dönemlerde sürdürülen izinsiz kazılarda açığa çıkarılmıştır.

Nekropoller, arazinin topografik yapısından kaynaklanan farklı tip ve karaktere sahiptir. Düzlükteki tarım alanlarını mezarlara ayırmak yerine, yerleşim yerinin yakın çevresinde bulunan ve gömü yapmak için elverişli her yer nekropol alanı olarak kullanılmıştır. Köyün yakınında bulunan kayalık yamaçlar, yerleşmeyi kuşatan sırt ve tepelerin yamaçları gömütler için değerlendirilmiştir. Nekropollere ayrılmış araziden mümkün olduğu kadar çok yararlanabilmek için uygun yöntemlere başvurulmuştur.

Araştırmaya konu bölgede tespit edilen kaya mezarı tipleri mezarı yaptıranın ait olduğu sosyal statüye, ekonomik güce ve dönemin gelenek - göreneklerine göre çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymuştur. Dromoslu hipojeler ve khamosorionlar nekropollerde tespit edilen hakim mezar tiplerini oluşturmaktadır.

I. Antiokhos tarafından krallığın sınırları içerisinde pek çok alanda olduğu gibi mezar mimarisinde de reformlar başlatıldığı bilinmektedir. Bu uygulamaların Kommagene bölgesindeki kaya mezarlarının mimarisini etkilediği bilinmektedir. Kralın etnik kökenindeki doğululuk ve batılılık, gömüt kültüründe kendini göstermiştir. Kraliyet kültürünün baş merkezi olan Nemrud Dağı'nda yer alan kral mezarı, Dikili Taş (Sesönk/Besni) ve Karakuş (Kâhta) tümülüsleri Kommagene halkının mezar mimarisine örnek olmuştur. Doliche (Gaziantep), Perre (Adıyaman) ve Turuş (Adıyaman) nekropol alanlarında sürdürülen çalışmalarda açığa çıkarılan mezarlar, Kommagene bölgesinin genelinde belirli bir gömüt tipinin yaygın olduğunu belgelemiştir. Burada sunulan çalışmada değerlendirilen kaya mezarları Kommagene'nin genelinde uygulanan Geç Hellenistik - Erken Roma kaya mezarı mimarisi geleneğini sürdürmektedir. Bunlarda Roma mezar tipleri ile Kommagene bölgesine komşu bir kültür merkezi olan Syria'da bilinen mezarın etkisi de belirgin biçimde izlenmektedir.

Anahtar kelimeler: Kommagene, Yukarı Söğütlü, Kaya mezarları, Anıtsal mezar, Hipoje, Dromos, Lahit, Kamosorion.

The Rock Tombs in Upper Söğütlü

Abstract. Upper Söğütlü (Southeast Anatolian/Turkey), a region bounded by the river Euphrates and the Tauros Mountains, was known in classical antiquity as Commagene. In this study, rock tombs, which were found in the necropolises of the city, are evaluated. These tombs were brought out by coincidence at an indeterminate time and through excavations carried out without permission.

Necropolises differ in their aspects and characteristics due to the topography of the land. Keysun (Southeast Anatolian/Turkey) and its fertile land create together excellent for small settlements build close to each other. Instead of separating a place for tombs on the plain fertile land, every suitable place

© Gaziantep Üniversitesi Basımı

ISSN: 1303-0094

*Yazışma adresi: Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Gaziantep, Türkiye

e-mail: zeyrek@gantep.edu.tr